

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

ФАКУЛЬТЕТ № 2

Кафедра цивільного та господарського права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИТОРИКА

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Право
Шифр за ОПП: ОК 4

Мова навчання : українська

Кривий Ріг – 2024

Розробники:

ЗІНЧЕНКО Вікторія, доцент кафедри

цивільного та господарського права, к. пед. н., доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільного та господарського права

Протокол № 2 від «02» вересня 2024 р.

Завідувач кафедри

Ганна УСТІНОВА-БОЙЧЕНКО

Робочу програму погоджено з керівником проєктної (робочої) групи освітньо-професійної програми «Право»

«02» вересня 2024 р.

Гарант ОПП

Катерина НЕСТЕРЕНКО

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-ий	1-ий
Семестр:	1-ий	1-ий
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3 / 90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	20	8
Семінарські:	20	8
Практичні:		
Самостійна робота:	50	74
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль	залік	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:1,3	1:5

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування та розвиток компетентностей, володіння базовими теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для розуміння природи, функцій та системи риторичної науки, механізму правового регулювання суспільних відносин та для розв'язання складних спеціалізованих завдань і прикладних проблем у сфері професійної діяльності; ознайомлення здобувачів освітнього ступеня з історією риторичної науки та ораторської практики, засвоєння основних методів, способів і правил професійного переконуючого спілкування.

Завдання: удосконалення комунікативних навичок (мовлення та слухання), а саме: переконливого висловлювання своїх думок, використовуючи прийоми вербальної та невербальної комунікації; вміння спілкуватися з аудиторією; підготовки та аналізу (самоаналізу) публічних виступів, ситуацій міжособистісного спілкування. Навчити використовувати закони логіки і логіко-композиційного структурування текстів та складати плани-конспекти бесіди з опонентом; складати план-конспект публічного виступу, бесіди, опитування та інших видів діалогу; використовувати технічні засоби мовлення для досягнення запланованої мети у процесі професійного спілкування; виголошувати промови різного призначення; аналізувати тексти власних виступів; орієнтуватися в різноманітних ділових комунікативних ситуаціях, властивих фаху.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Преквізити навчальної дисципліни: вихідна.

Постреквізити навчальної дисципліни: для успішного оволодіння курсом «Риторика» студентам необхідно мати знання та набуті вмінь і навичок з курсів «Українська мова за професійним спрямуванням», «Теорія держави і права», «Філософія».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання						
	РН 1	РН 6	РН 10	РН 11	РН 12	РН 19	РН 22
У результаті вивчення курсу здобувачі/ки вищої освіти повинні вміти спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміти виголошувати промови різного призначення; аналізувати тексти власних виступі; повинні знати основні напрями, риторичні школи та методи видатних ораторів минулого; основні напрями розвитку і форми сучасної риторики	+	+	+	+	+		
У результаті вивчення курсу здобувачі/ки вищої освіти повинні вміти грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати	+		+	+	+	+	
У результаті вивчення курсу здобувачі/ки вищої освіти повинні знати методи і правила побудови і ведення діалогу з опонентом залежно від мети спілкування; знати основні етапи підготовки до публічного виступу та вміти взаємодіяти	+	+	+	+	+	+	+
У результаті вивчення курсу здобувачі/ки вищої освіти повинні вміти аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції; вміти використовувати закони логіки і логіко-композиційного структурування текстів та складати плани-конспекти бесіди з опонентом; складати план-конспект публічного виступу, бесіди, опитування та інших видів діалогу; орієнтуватися в різноманітних ділових комунікативних ситуаціях, властивих фаху	+			+	+		+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	пс	л	інд	ср		л	пс	л	інд	с р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Риторика від давніх часів до сьогодення	12	2	2			8	12	2	2			8
Тема 2. Ораторська майстерність як результат спеціального навчання	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 3. Шляхи формування і прикладне значення ораторської майстерності	14	2	2			10	14					14
Тема 4. Теоретико-практичні основи техніки мови	14	4	4			6	14					14
Тема 5. Невербальні засоби спілкування	10	4	4			2	10					10
Тема 6. Специфіка мовленнєвої поведінки у професійній сфері спілкування	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 7. Композиція судової промови. Особистість судового оратора	12	4	4			4	12	2	2			8
Усього годин	90	20	20			50	90	8	8			74

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Риторика від давніх часів до сьогодення. Визначення та зміст понять «красномовність», «ораторська майстерність», «риторика». Риторика Стародавньої Греції та Риму, ритори-язичники та ритори-християни Візантії, вітчизняні риторичні традиції.

Тема 2. Ораторська майстерність як результат спеціального навчання. Визначні теоретики сучасної риторики Хаїм Перемман, Генрі Джонстоун, Ллойд Бітцер, Кеннет Берк, Маршалл Маклуен. Нейро-лінгвістичне програмування. Риторика як основа громадянського суспільства (Хосе Луїс Рамірес). Риторика ефективного спілкування (Юрген Габермас, Вікторіо Гесле).

Тема 3. Шляхи формування і прикладне значення ораторської майстерності. Стили і жанри, види і форми спілкування. Роди і види промови. Загальні етапи підготовки до спілкування (докомунікативний етап,

комунікативний і посткомунікативний). Визначення теми, змісту та назви промови, оцінювання складу слухачів та обставин спілкування, складання плану виступу та робота над теоретичним і фактичним матеріалом, логічні форми викладення матеріалу і композиція промови.

Тема 4. Теоретико-практичні основи техніки мовлення. Елокуція як елемент ораторської майстерності. Поняття мовленнєвої норми, використання немовних засобів впливу (тембру, дикції, інтонації, темпу, артикуляції, ритму). Емоційність мовлення. Роль риторичних фігур і тропів у спілкуванні з аудиторією і опонентом.

Тема 5. Невербальні засоби спілкування. Проксеміка. Кінестетика. Хронеміка. Парамова. Хаптика. Ольфактика. Окулістика. Одяг та зовнішній вигляд.

Тема 6. Специфіка мовленнєвої поведінки у професійній сфері спілкування. Підготовка усного виступу в судовій аудиторії (оцінка присутніх, підготовка до судових дебатів, пошук, аналіз, систематизація матеріалів і письмова підготовка промови).

Тема 7. Композиція судової промови. Особистість судового оратора. Композиція обвинувальної промови і сторони захисту. Типи судових ораторів. Особистість оратора: зовнішність, манери, поза, жести. Правила психофізичної поведінки під час судових дебатів. Методи і засоби управління аудиторією і встановлення зворотного зв'язку.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання.

5.2. Оцінювання якості знань на денній формі навчання

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти на денній формі навчання здійснюється за уніфікованою системою.

Система передбачає:

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Аудиторна робота	Самостійна робота	Залік
	40	20	40
Усього за навчальну дисципліну	100		

Для денної форми навчання поточна успішність (кількість балів) здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 8 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для денної форми навчання складає 8, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (40/5=8).

Розподіл 20 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

Результати підсумкового контролю перераховуються в національну шкалу та шкалу оцінювання ECTS.

5.2. Оцінювання якості знань на заочній формі навчання

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти на заочній формі навчання Інституту здійснюється за уніфікованою системою.

Система передбачає:

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Аудиторна робота	Самостійна робота	Залік
	20	40	40
Усього за навчальну дисципліну	100		

Для заочної форми навчання поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для заочної форми навчання складає 4, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (20/5=4).

Позааудиторна самостійна робота виконується здобувачем вищої освіти за завданням викладача, але без особистої участі викладача.

Обсяг часу, відведений на позааудиторну самостійну роботу фіксується:

- у робочому навчальному плані – загалом за теоретичним навчанням, кожним із циклів дисциплін, за кожною дисципліною;

- у робочій програмі навчальної дисципліни «Риторика» з орієнтовним розподілом за розділами або темами.

Кількість завдань для позааудиторної самостійної роботи визначається з обсягу годин, які передбачено навчальним планом на самостійну роботу з навчальної дисципліни.

Видами завдань для позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти можуть бути:

- **для оволодіння знаннями:** конспектування тексту; робота зі словниками й довідниками; ознайомлення з нормативними документами; навчально-дослідна робота; використання аудіо- й відеозаписів, комп'ютерної техніки й Інтернету тощо;

- **для закріплення й систематизації знань:** робота з конспектом лекції (обробка тексту), складання плану й тез відповіді; підготовка повідомлень до виступу на семінарі, конференції; підготовка рефератів, доповідей; складання бібліографії, тематичних кросвордів; тестування; складання таблиць для систематизації навчального матеріалу; вивчення нормативних матеріалів; відповіді на контрольні питання; аналітична обробка тексту (анотування, рецензування тощо);

- **для формування вмінь:** розв'язання завдань і вправ за зразком; розв'язання варіативних завдань і вправ; вирішення ситуаційних професійних завдань; підготовка до ділових ігор; підготовка курсових і дипломних робіт; виконання тестових завдань за окремими темами за допомогою програми МІА: Освіта тощо.

Види завдань для позааудиторної самостійної роботи, їх зміст і характер можуть мати варіативний і диференційований характер, урахувати специфіку спеціальності, досліджуваної дисципліни, індивідуальні особливості здобувача вищої освіти. За рішенням кафедри здобувачам вищої освіти, які брали участь у позанавчальній науково-творчій діяльності (в роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, конкурсах студентських наукових робіт та ін.) і досягли значних результатів, можуть надаватися додаткові бали як результат самостійної роботи з відповідної дисципліни.

Перевірка завдань для позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється викладачем під час проведення індивідуальних та групових консультацій з навчальної дисципліни, а також під час поточної заліково-екзаменаційної сесії.

Розподіл 40 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

Підсумки за позааудиторну самостійну роботу виставляються окремою графою в журналі обліку роботи академічної групи (від 0 до 40 балів).

При оцінюванні заліку на денній/заочній формі навчання застосовуються такі критерії:

- 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

- 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

- 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

- 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському чи практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинен/повинна повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. .Кацавець Р. Ораторське мистецтво : підручник. Вид. 3-тє, допов. Київ : Алерта, 2021. 250 с.
2. Онуфрієнко Г.С. Риторика : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 625 с.

3. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право) / В. Д. Гапотій, О. О. Куліда. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2019. 168 с.
4. Судова риторика : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 081 «Право» / К. В. Пономаренко, Т. М. Сабельникова. Кривий Ріг :ДЮІ МВС України, 2018. 30 с.

Додаткові

1. Зейкан Я. П. та ін. Адвокатська техніка (підготовка до процесу і методики переконання). К. : Дакор, 2023. 618 с.
2. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів, 2016. 140 с.
3. Молдован В. В. Судова риторика : теорія і практика : навч. посібник / В. В. Молдован. Стереотип. вид. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 496 с.
4. Молдован А., Богдан Л. Судова промова : навчальний посібник. К. : Алерта, 2016. 288 с.
5. Риторика: навч. посібн. / упор. Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт дистанційного навчання ДонДУВС. URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=275>
2. Інтернет-магазин книг YAKABOO. URL: <https://blog.yakaboo.ua/oratorskoje-iskusstvo/>